

Іван Кріцак

кандидат юридичних наук

(Харківський національний

університет внутрішніх справ)

**ІДЕЯ СОБОРНІСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ІДЕНТИЧНОСТІ
КРИЗЬ ПРИЗМУ КРИМІНОТЕОЛОГІЇ ВІЙНИ ТА В КОНСТРУКТАХ
СВІТОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ:
ШЛЯХ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ІНТЕРВ'ЮВАННЯ**

Як уникнути зла і здобути (досягти) високих станів добра? Війна за нинішніх умов – феномен, який набув гібридних стереотипів та форм у силу бурхливого розвитку інформаційного простору. Вижити і перемогти Україні за таких умов, коли вона знаходиться у центрі Європи та є своєрідною буферною зоною для європейського світу, досить непросто. Тому мобілізація (координування) усіх зусиль для протистояння російській агресії є основним завданням.

Подібні зазіхання наших сусідів і відповідну боротьбу можна спостерігати впродовж всієї української історії, адже плодovitі чорноземи, карпатські ліси і південні степи, повні здобичі, завжди приваблювали до себе загарбників (завойовників) і призводили до набігів, війни. Український народ за тисячоліття не став жорстокішим, завжди чесно обробляв землю, працював у садибі, хотів мати своє, власне, національне, самобутнє. Водночас це не позбавляє потреби сильного (міцного) війська, боєздатної армії, як у Київській Русі чи в козацьку добу, щоб захистити (застерегти) від ворожого зазіхання, не допустити вбивства, насильства, грабежів.

Монголо-татарські набіги, Річ Посполита зі своєю панщиною, Австро-Угорська та Російська імперії завжди намагалися поневолити український народ, насадити чужорідну політику, але не зберегти національну ідентичність. Особливо йдеться про інтелектуалізацію націй і народностей, прищеплення високих смислів культури, цінностей, виховання та наукових відкриттів. По-справжньому можна пишатися багатьма лідерами української нації, зокрема В'ячеславом Чорноволом, Ліною Костенко, Ніною Матвієнко та іншими митцями, видатними особистостями, лідерами нації.

Варто згадати про соборність, яка є духовно-ментальною сутністю і веде свої начала від часів Адама і Єви (в аспекті зібрання воєдино почуттів покаяння, об'єднання навколо праведності). Треба згадати і каїнітську та сифітську цивілізації, потомство праведного Ноя чи вже події останньої двохтисячолітньої давності: апостола Андрія Первозванного, князів Аскольда і Діра, Ольги і Володимира, Ярослава Мудрого, які мають безпосереднє відношення до наших земель. Якщо навіть волос з голови людини не падає надаремно (Мф. 10:29), тоді невже можна припустити, що

велика і могутня київська держава виникла без далеких перспектив? Ні, це даний з вище орієнтир розвитку гармонійно-симфонічних відносин єдності духовної (церковної) і державної влади. Саме Візантія, взірць чернецтва – древній Афон є унікальним прикладом становлення (розквіту) державно-церковних відносин для України на засадах теологічного сегменту, який є прикладом для усіх нас, держави і війська.

Модель розвитку нашої держави та її взаємодії з Церквою вже давно винайдена, сконструйована впродовж тисячоліть Старого та Нового Заповіту, особливо на засадах канонічного, церковного права Візантії та Київської Русі, яке є орієнтиром розвитку, передусім, сімейних відносин на божественному благословінні церковноначалля (священства). Звідси міцна, Богом благословенна, заснована на справжніх, істинних цінностях і цілях, сім'я, намолена, Богом дана земля, що є запорукою міцності держави. Це своєрідний конструкт і формула успіху з обов'язковою повагою до усіх націй і народностей.

Як бачимо, впродовж тисячоліть ідея соборності вижила, особливо з тих пір, коли посли і дипломати за дорученням рівноапостольного Володимира пішли по світу обирати: яка ж віра правильна? І святий князь робить вибір не на магометянстві чи інших релігіях, які існували в той час, а саме на православ'ї, Софії константинопольській і, як результат, Софії Київській, десятиній церкві, як праобразу милостині та милосердя до ближнього та Бога.

Мабуть, найкраще ідея соборності прославлена у творчості Олеся Гончара, зокрема в романі «Собор», який справді є національною святинею українського народу. До цих пір він існує, має особливе сакральне значення у спрямованості вибудовування національної (духовної) ідентичності, об'єднання націй та народностей навколо Храму, ідеї Бога, теоцентризму і, як кінцева ціль, служіння людині, шляхом виконання Заповідей Божих, вихолощення зла та неправди із заснуванням державного устрою на високих державницьких засадах, коли жодна копійка із державної казни не може бути вкраденою, адже попереду ще великий і страшний Суд – справедливий, непідкупний, від якого не вдасться приховатися, коли навіть мертві воскреснуть з гробів у тілах своїх (Іс. 26:19).

Війна – це завжди велика кількість правд від різних спільнот. Однак треба навчитись перемагати сучасну реальність, її тривоги за допомогою станів праведності. Слід тримати неодмінний орієнтир до високого, доброго, розумного, вічного. Лише комунікативність, комунікабельність кожного у свій спосіб здатні вирішити безліч проблем: через молитовні стани до Неба, чи заклик до ближнього про застереження від біди і нещастя, горя. Налагодження мостів з ворогом через військовий дух, духовну оборонну свідомість, працьовитість і праведність у спрямованості Добра, відстоювання істин Божих і справедливості – це шлях до примирення та покаяння. Як відомо, зло злом не перемагається, сатана стану не прогонить (Мф. 12:26) його можна здолати за допомогою сили Божої, Добра. Лише через

дипломатію і різного роду комунікації, з допомогою високих духовно-сутнісних можливостей можна прорвати стани жорстокості, закам'янілості серця і неправди, коли нелюдська поведінка заповонила простори всього суцього. І саме з таких невеликих праведних станів виростає велика загальносуспільна справа, правда і постулат «добра, істини та справедливості», які можуть стати загальнонаціональним девізом, маяком на шляху спасіння, орієнтиром державницького життя.

Який смисл вкладати у концепт «істини, добра і справедливості»? «Добро» – це передусім молитва і діла (добрі справи) як два крила. Знаємо, що віра без діл є мертвою (Як. 2:26). День для роботи, ніч для молитви. Тобто перебування у праведності з доброю і щирою налаштованістю до небесного, навіть якщо доведеться приховати її від зовнішнього світу, часто злобного, задрісного і неправого. Напевно, лише справи Добра спасуть нинішній світ. Недаремно сьогодні так багато акцій під гаслом: «Бути добру, твори Добре», адже велике смислове навантаження закладене в слово Добро.

«Істина» – це Бог, коли вдається вихолостити безліч правд і кривд, відкинути їх. Хто найближчий до істини, той перемагає, і це мимоволі відчувається. Тут важливо відчутти промисел Божий через стояння у вірі, священне писання і передання, коли духовними станами вдається прозрівати (передбачати, заглиблюватись) у вічність. Євангеліст Марко оповідає, що коли Ісуса побачили біснுவаті, вони ще здалека закричали, Ісусе, чого прийшов ти передчасно мучити нас (Мф. 8:29). На цьому прикладі видно, як неправда і брехня дивним чином проявляється за умови святості життя.

«Справедливість» неодмінно переможе не правду. Життя – циклічне, і ми наглядно спостерігаємо, як уже тут, у земному житті, справджується багато відплат (відшкодувань) за добро добром, а за зло – злом. Поряд із земним судом, суд Божий по-справжньому справедливий і може відбутись вже сьогодні чи найближчому майбутньому через втручання промислу Божого, ближніх наших чи інших обставин. Також йдеться про друге пришестя Христове або кару, стояння над прірвою, коли цілий рід чи роди викорінюються, адже прогнівили безвинного, сироту, убогого, зрештою розп'яли Спасителя.

Чи можна говорити про війну комунікацій? Сьогодні триває буремна боротьба відносин, безперервно точиться інформаційна війна. Тобто семантика і прагматика концепту війни проходить крізь призму духовних наративів негативних станів з орієнтиром на стратегічні пріоритети і виробленням відповідних тактик дій у рамках, як уже зазначалося, ціннісних, філософських, духовних сутностей. Формула «війна комунікацій і протистоянь» молитовним станам, добру, висловлюванню істин та відстоювання справедливості виступає чи не єдиною рушійною силою та інструментом протидії злу як активній силі, і відповідно, трансформації у набагато більш досконалі стани. Ми звикли, що війна нищить і руйнує, однак вона ще й викристалізовує у спрямованості праведного, виводить на чисту воду багатьох, адже зачіпаються інтереси найціннішого, найдорожчого –

гинуть рідні і близькі люди, руйнується усе нажите, здобуте непосильною працею чи руйнується паразитування на людському біді і горі, де людина, маючи орієнтир та порівняння, обирає ту чи іншу сторону протистояння залежно від умов проживання, ментальності, внутрішніх протиріч і налаштованостей Духу. За таких станів крик душі через молитву до Бога, біль і страждання є шляхом до заступництва, помилювання чи справедливої відплати, покарання.

Напередодні Великого посту у храмах співається піснеспів – «На ріках вавилонських», де впадають до серця слова: «Аще забуду тебе, Іерусалиме, забвена буди десница моя», «Блажен, иже имет и разбиет младенцы твоя о камень» (Пс. 136:8,9). Під «младенцями» тут розуміються гріховні (блудні, лихі) помисли, які розбиваються об камінь віри у Христа-Господа, Розп'ятого і Воскреслого, а також того, який знову прийде у славі судити живих і мертвих.

Наскільки нищівним є зовнішнє прикриття добра неправдою? Бачимо, як демократичне врядування призводить до протистояння, де інформаційна війна у напрямку духовного особливим чином поширюється на середовище думки, молитви, що призводить до справжнього протистояння (оголошення, загострення війни), протидії добру, коли відбувається торжество правди в її істинному значенні. Тоді, здається, уся сила «зла пекельного» повстає, озброюється своєю люттяю проти нас чи відповідного стояння у вірі. За таких умов, відбувається тотальна війна із застосуванням гібридних технологій і лицемірств, лукавства, неправди, підкупу чи обману – лиш би понівечити справедливість. Відповідний стан можна відчутти на духовних рівнях праведності, коли свідомістю і волею керує не злоба і ненависть, а правда Божа, чи, навпаки, злобні стани під прикриттям добра. І як би ретельно не маскувалося зло і ворожа сила під егідою благочестивості, її можна розпізнати. Вона відчувається і проявляється у разі появи праведника чи несумісності характерів, людських сутностей, формацій.

Нинішня епоха гібридних інформаційних війн перейшла якісну межу зверхності та цинізму. Вона набула глобальних властивостей, які дієвим чином відображаються на фонових явищах суспільства. Водночас молитва за себе і ближнього шляхом (методом) відповідної налаштованості Духу можуть дати неабиякі результати, адже в цьому випадку вдається охопити Вселенну, космос і галактики, куди Інтернет-технології ще не дійшли. В цьому і прерогатива молитовних станів у протистоянні неправді. Інформаційна війна в аспекті благочестивих помислів і молінь є головною віхою і великою силою. Найкращим прикладом є перемога через віру. Так, у Старому Завіті Гедеон і його 300 воїнів перемагають 135-тисячне військо медіанітян (Суд. 8:10). Тобто один праведник може перемогти Силою Божою тьму непроглядну, легіони – тисячі, мільйони духів зла, які озброюються проти Добра. Відповідні стояння можна поширювати на держави і нації.

Які шляхи виходу чи альтернатива застосування дієвих методів боротьби зі злом? Спокон-віків у біді та горі люди прибігали до Храму

Божого молились і трудилися зі страхом Божим і трепетом перед могутністю Всевишнього. Тому найкращим засобом, зважаючи на національну ідентичність, міг би бути дзвін хоча б на час тривоги, (подібно як це робиться у мусульман), а також клич до Неба про помилування, як це було в епоху чуми, голоду, мору, коли люди особливим чином били у набат. Сьогодні виття сирен у якійсь мірі асоціюється з одкровенням Іоанна Богослова (Отк. 8:1-6), а саме: книга за сімома печатками, сім ангелів, які сурмлять у труби сповіщаючи апокаліпсис. Особливої уваги заслуговує зірка полин, яка асоціюється з Судом Божим, а в українській національній традиції – з Чорнобилем (що у перекладі означає полин, гіркота). В Одкровенні Іоанна Богослова (Одкр. 8–11) говориться: «І засурмив третій Янгол, і впала з неба велика зірка, палаючи, як смолоскип, і впала на третину річок та на водні джерела, і ім'я цієї зірки — «полин», яка можливо і є Чорнобиль.

Тому, саме в цей час, як сирени сповіщають про небезпеку, Церква може дзвонити у дзвони про помилування. Цілком ймовірно, що ця акція, коли народ Божий у своєрідний спосіб кличе на допомогу Небо, багатьох угодників божих, мобілізуються справжні внутрішні, духовні молитовні стани воедино. Сила Божа здатна помилувати, підтримати, вивести на шлях істини боголюбивий український народ. Якщо летить ракета, вона неодмінно завдасть біди. Звідси церковний дзвін – це також прояв відповідної молитви, любові до Бога. Цілющі властивості дзвону доведені наукою. А скільки хвороб він лікує! За словами старців, якщо б людина бачила скільки духів злоби піднебесної літає, то не видно було б неба. Значить, їх можна розігнати молитовними станами, гучними набатами передзвону, справжнім протистоянням, що є також проявом боротьби до звільнення від усякої нечистоти, залежності з одночасним вибудовуванням відносин взаємозагодженості, де ситуація і атмосфера показує хто недруг чи ворог, а хто побратим.

Чому саме харківська юридична школа найкраща в Україні? Харківський національний університет внутрішніх справ може пишатися величчю наукової школи кримінології та її представниками – О.М. Бандуркою, О.М. Литвиновим та Ю.В. Орловим, багатьма іншими видатними вченими. При Університеті створена кримінологічна асоціація України, яка ось уже понад 10 років займає передові щаблі серед закладів вищої освіти України за кількісно-якісними показниками наукових досліджень. Високий пілотаж мислення наших вчених дав можливість піднятися на висоту архієрейського служіння у науці, де виробляються, викристалізуються вищі смисли науки в її найрізноманітніших обрисах. Тут видніється унікальне етнонаціональнодуховне кримінологічне знання, вихолощене з багатьох наук. Ми по-справжньому пишаємось, що в непростих умовах поліцейської служби, часом неакадемічної атмосфери та обстановки, народжуються справжні лідери з мисленням загальнодержавного та світового масштабу. Наука, що вибудовується вченими набуває самих витончених форм знаних митців, досягає повноти складнощів сучасного світу та формує

відповідне знання у виді законодавчих конструкцій і положень високого зразка. Вченими пишається університет, Харківщина, Батьківщина. Вони стоять на варті формування національної ідентичності, професіоналізму, а засвідчені знання спонукають молодь сумлінно вчитись, досягати висот мислення, перемагати. За час навчання у курсанта чи студента, слухача і читача неодмінно буде можливість поринути у атмосферу справжньої універсальної (енциклопедичної) освіти і науки завдяки лекціям та зустрічам, науково-практичним конференціям багатьох видатних професорів, викладачів університету.

Місто-герой Харків, славна Слобожанщина, інтелектуальна столиця України: – столиця юридичної освіти з центром Національної академії правових наук України у м. Харкові; – столиця поліцейської освіти, ХНУВС, як найдавніший заклад серед поліцейських вишів України. Харків і харків'яни впевнено тримають оборону нашої держави. Місто є своєрідним форпостом від загарбницьких цілей ворога. Харківщина – мала Батьківщина Г.С. Скороди та Г.Ф. Квітки-Основ'яненко, а також багатьох митців, науковців, три нобелівських лауреати – Ілля Мечников, Лев Ландау і Саймон Кузнець. Унікальне місто, яке підготувало для нашої держави велику когорту управлінців високого зразка і масштабу, завдяки славетній школі юриспруденції, психології, соціології, технічній освіті. Особливий дух та сакральна атмосфера харківської юридичної і поліцейської освіти безперечно накладає відбиток у формуванні свідомості Особистості.

Ольга Кубецька

кандидат економічних наук
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Верховенство права, поряд із демократією і правами людини, є однією з основ європейських правопорядків [1]. У багатьох дослідженнях, верховенство права пов'язується з економічним розвитком, а його відсутність зі стагнацією і занепадом [2].

Високий статус економічного та соціального розвитку суспільства неможливий без практичної реалізації принципу верховенства права як універсального регулятора всіх правовідносин. Основою високорозвиненої ринкової економіки є добросовісна конкуренція, транспарентність у прийнятті рішень, їх узгодження, рівнозначна відповідальність усіх суб'єктів перед законом і без будь-якої дискримінації, у тому числі і соціальної. Таким чином,